

Çeşitli Yönleriyle
KERBELA
(Edebiyat)

II. Cilt

EDITÖR
Doç. Dr. Alim YILDIZ

T.C. BAŞBAKANLIK
TANITMA FONU

KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI

SİVAS - 2010

TARİHÎ ROMANIMIZDA KERBELÂ

Erol Ogur

Bağdat'ın yaklaşık 100 km. güneybatısında yer alan Kerbelâ'nın İslâm tarihindeki önemi, Hz. Hüseyin ile ailesi fertlerinin 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Emevîler'ce şehid edildikleri yer olması ve kabirlerinin burada bulunmasından kaynaklanmaktadır.¹ Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehid edilmesi, Ehl-i Beyt taraftarı şairlerin bu olaydan duydukları derin üzüntüyü ifade eden mersiyele yazmalarına sebep olmuştur. Bu olayı takip eden yüzyıllarda önceleri tarihî-edebî özellikte, bu olayın meydana gelişini hikâye eden ve genellikle Maktel-i Hüseyin adıyla anılan eserler kaleme alınmıştır.²

Kerbelâ Olayı ve bunu izleyen olaylar üzerine yazılan şiirler Arap edebiyatında önemli bir yer tutar. Ca'fer es-Sâ-dık gibi Ehl-i beyt imamlarının konuyu işleyen şairler hakkında teşvik edici sözler söylemeleri, bu tür eserlerin yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Fars edebiyatında da konuyla ilgili ilk örnekler daha çok manzum ürünlerle ortaya çıkmıştır. XVI. yüzyıldan itibaren Şiîliğin devlet dini olduğu Safevî döneminde, bilhassa hükümdarların dinî şiirler yazılmasını teşvik ve bu tür şiir yazan şairleri himaye etmeleri, Kerbelâ ile ilgili edebî çalışmaları arttırmıştır. Hüseyin Vâiz-i Kâşifi'nin bu alanda en önemli eser sayılan Ravzatü's-Şühedâ (1502), Kerbelâ şehitlerini anmak için düzenlenen ve "ravza" denilen meclislerde yüzyıllardır okuna gelmiştir.³

Mersiye türü içinde "Maktel-i Hüseyin" adını taşıyan ve genellikle manzum olarak yazılmış olan bu eserler, Hicrî 10 Muharrem 61'de Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesini anlatır. Bunun sebepleri vardır: Hz. Hüseyin peygamberimizin (S.A.V)'in torunudur. Müslüman kanı dökülmesin diye iktidar amacı gütmemiş, bu amaçla çevresindekilerle Mekke'ye gitmesine izin verilmemiştir. Kûfeliler tarafından davet edilip sonra yalnız bırakılması, Yezid'in askerleri karşısında kuvvetlerin dengesizliğine karşı mertçe tavrı, çevresindeki yakınlarının, kadın ve çocukların susuz bırakılması, acımasızca şehit edilmesi, çadırlarının yağma edilmesi, şehit

¹ Mustafa Uzun, "Kerbela", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.25, s. 624.

² Fuzulî, *Hadikatü's Süeda*, Haz. Şeyma Güngör, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. XXII.

³ Mustafa Uzun, *a.g.e.*, s. 641.

edilmeden önce ve sonra çeşitli hakaretlere maruz bırakılması, zaman içinde Hz. Hüseyin'e duyulan muhabbeti daha da artırmıştır. Bu muhabbet ile Hz. Hüseyin'in şehit edilmesine duyulan üzüntü ve mahcubiyet duyguları sonucu 10 Muharrem günü "mâtem günü" olarak kabul edilmiştir.⁴ Bu, Müslümanlar arasında bir gelenek olarak bugün de devam ettirilmektedir.

Hız. Hüseyin'in Kerbelâ Olayı çerçevesinde tarihte daha fazla ön plana çıkması ve adına "Maktel-i Hüseyin"ler kaleme alınması dikkat çekicidir. Bunun sebebi, Murat Sertoğlu'nun Kerbelâ adlı romanında şöyle anlatılır:

"Çünkü o ölürken çok daha fazla ıztırap çekti. Bütün yakınlarının şehit oluşlarını gözleri ile gördü. Yezid'in askerleri ne onu, ne de yanındakileri az ötede bulunan nehre yaklaştırmadılar. Onlara bir yudum olsun su vermediler. Onlar o kadar büyük azap çektiler ki, dereceleri çok yükseldi. Ölürken en çok Hüseyin ıztırap çekti. Onun için de en çok onun için ağlanıyor, onun için gözyaşı dökülüyor."⁵

Türk edebiyatında adında "Kerbelâ" kelimesinin geçtiği, halk için sade bir dille hikâye ve roman üslûbunda kaleme alınmış manzum-mensur eserler de vardır.⁶ Kerbelâ Olayı, Türk romanı ve romancısı için de konu olmuştur. Türk edebiyatında adında Kerbelâ kelimesinin yer aldığı, halk için sade bir dille hikâye ve roman üslûbunda kaleme alınmış eserler de vardır. Cumhuriyet döneminde, Ziya Şakir Soko'nun "Kerbelâ Vakası"⁷, Selami Münir Yurdatap'ın "Kerbelâ Faciası"⁸, Murat Sertoğlu'nun Kerbelâ⁹, Dâniş Remzi Korok'un "Kerbelâ Şehidleri"¹⁰, Bekir Yıldız'ın "Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbelâ"¹¹, Mehmet Yavuz Arıtürk'ün "On Binlerin İhaneti"¹² Fırat Dede'nin "Derin Yara Kerbelâ"¹³ adlı romanlarında Kerbelâ Olayı konu olarak işlenmiştir. Adı geçen eserlerin ortak özelliği, konusunu tarihten almaları ve gerçekte yaşanmış olan bu olayı roman türü aracılığıyla anlatmalarındır.

Kerbelâ Olayı Türk romanında işlenirken, tarihsel dönem, genellikle Hz. Ali'nin halife olmasından sonra kendisine karşı isyan edenlerle ve

⁴ Bünyamin Çağlayan, *Kerbelâ Mersiyeleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1997, s. 12-13.

⁵ Murat Sertoğlu, *Kerbelâ*, İtimat Kitabevi, İstanbul, 1963, s. 7.

⁶ Mehmet Arslan-Mehtap Erdoğan, *Kerbelâ Mersiyeleri*, Tunceli Üniversitesi Alevîlik Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2009, s. 52.

⁷ Ziya Şakir Soko, *Kerbelâ Vakası*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1946.

⁸ Selami Münir Yurdatap, *Kerbelâ Faciası*, Bozkurt Kitabevi, İstanbul, 1959.

⁹ Murat Sertoğlu, *Kerbelâ*, İtimat Kitabevi, İstanbul, 1963.

¹⁰ Dâniş Remzi Korok, *Kerbelâ Şehidleri*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1967.

¹¹ Bekir Yıldız, *Ve Zalim Ve İnanmış Ve Kerbelâ*, Gümüş Basımevi, İstanbul, 1986.

¹² Mehmet Yavuz Arıtürk, *On Binlerin İhaneti*, İlke Yayınları, İstanbul, 2002.

¹³ Fırat Dede, *Derin Yara Kerbelâ*, Yurt Yayınları, Ankara, 2009.

Muaviye ile olan mücadelesiyle başlamaktadır. Romanlar, Hz. Hüseyin ve yanındakilerin şehit edilmesi, Hz. Hüseyin'in başının ve sağ kalanların Şam'da bulunan Emevi halifesi Yezid'e getirilmesiyle sona ermektedir. Kerbelâ Olayı'nın Türk romanına nasıl yansıdığını incelemeye geçmeden önce bu olayı ana hatlarıyla şöyle özetleyebiliriz:

Hız. Muhammed'in ölümünden sonra yerine seçilecek halife seçiminde fazla bir sorun yaşanmamıştır. Ancak Peygamberden sonra onun yerine halife olarak Hz. Ali'nin geçmesi gerektiğini düşünen ve bunu gönülden destekleyen bir çevre ortaya çıkmıştır. Hz. Osmna'nın öldürölmesinden sonra halifeliğı kabul eden Hz. Ali, kendisinin halifeliğini kabul etmeyen ve bu makamın kendisinin hakkı olduğunu iddia eden Şam valisi Muaviye ile mücadele etmek zorunda kalır.

Bu mücadeleler, Muaviye ve çevresindekilerin entrikaları ve kışkırtmaları sonucunda bir sonuca ulaşamaz. Artık İslâm Devleti, birinin başında Hz. Ali'nin diğerinin başında da Şam valisi Muaviye'nin bulunduğu iki parçaya bölünmüştür. Hz. Ali Kûfe'de şehit edildikten sonra, halifeliğın peygamber sülalesinden gelenlerin hakkı olduğunu savunan Müslümanlar, Kûfe'de Hz. Hasan'a biat ederek onu halife seçerler.

Şam valisi Muaviye, Hz. Hasan'ın halifeliğini kabul etmeyerek halifeliğı almak için askeriyle Kûfe'ye hareket eder. Hz. Hasan, çevresine Kûfe'den topladığı askerlerin emrine uymayıp dağılması sonucu, Muaviye'ye halifeliğı ondan sonra kendisi halife olmak şartıyla gönülsüz de olsa kabul eder.

Medine'ye dönen Hz. Hasan'ın eşi tarafından zehirlenerek şehit edilmesinin ardından, bu duruma isyan eden Kûfeliler, hilafet makamına geçmesi için Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye davet ederler. Hz. Hüseyin, maiyetiyle Medine'den Kûfe'ye gelirken Kerbelâ denilen yerde Muaviye'nin oğlu Yezid'in askerleri tarafından şehit edilir. Hz. Hüseyin'in kesilen başı ve yanında bulunan kadınlar ve çocuklarla birlikte, Yezid'in askerleri tarafından Şam'da bulunan Yezid'in sarayına getirilir.

Romancılar, konularını destanlardan, menkıbelerden ve tarihte yaşanmış olaylardan alarak o olayı yeniden yorumlayarak okuyucuya sunar. Romancı, tarihî kaynakların ortaya koyduğu vesikalardan yararlanır; kendisini etkileyen unsurlar arasından seçmeler yaparak estetik tercihleri ve yaratma gücü çerçevesinde bunları yeniden bir yoruma tâbi tutar. Tarihî olma niteliğı taşıyan romanların birinci özelliğı, vakanın başlangıç ve sonucu yazarının yaşadığı zamandan önceye ve geçmişte yaşanmış bir gerçeğe dayanmasıdır. Tarihte geçen olay yaşanıp bitmiş olmalıdır. Romancı, eserini

yazarken halk arasındaki rivayetlere ve kesin bilgilere dayanmayan belgelere de dayanabilir. Ancak, ele alınan devrin duyma, düşünme ve sistemine, rivayetlere ve kesin bilgilere dayanmayan belgelere uymayan malzemeye yer verilmez.

Tarihî olayı ve kişileri tahrif etmek, bilinçli ve bilinçsiz de olsa büyük hatadır. Tarihî romanlarda anlatıldıkları devri aksettiren şiir parçaları da yer alabilir. Tarihte yaşanlar ya da kişiler hakkındaki bilgi ve belgelerin az sayıda ya da sınırlandırıcı olması, ruh tahlillerinin bu tip romanların en az imkân verdiği unsurlardan biri olmasına sebeptir.¹⁴ Bu özellikler dikkate alındığında, incelemeye konu edilen eserlerin tarihî roman özelliklerini gösterdiğini söylemek mümkündür.

Romanlar, hedef okuyucu kitlesi yönünden tarih boyunca biri halka, diğeri de seçkinlere ve aydınlara olmak üzere iki farklı kesime hitap ede gelmiştir. Halka ve kitlelere hitap eden romanlara "popüler"; seçkinlere ve aydınlara hitap edenlere de "estetik" roman demek mümkündür. Bu çalışmada incelemeye konu olan romanlar hem tarihî hem de popüler bir nitelik arz etmektedir. Popüler nitelik taşıyan romanların özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

“Yazarı açısından estetik bir gaye güdülmeksizin kaleme alınan; yazılıp yayınlanmasında başta ticarî kaygı olmak üzere, sanat dışı sebepler bulunan; okurun fikrinden çok duygu ve heyecanlarını harekete geçirmeyi hedefleyen; çok sayıda okura ulaşan; kolay anlaşılıp, rahat çözümlenen; okurda belirli bir seviye aramayan; klişeleşmiş, basmakalıp bir yapı arz eden; birçoğu filme alınarak okur dışında sinema ve televizyonda da çok sayıda izleyiciye ulaşan vs. nitelikte romanlar.”¹⁵

İncelediğimiz romanlardan Bekir Yıldız’ın ve Mehmet Yavuz Arıtürk’ün kaleme aldıkları eserlerin dışında kalanlar “popüler roman”ın birçok özelliğini taşımaktadır. Bu eserlerde amaç, estetik bir tutum ve amaçla olayı ve kişileri tarihte geçen gerçek olay çerçevesinde yeniden kurgulayıp anlatmak değildir. Amaç, tarihte yaşanmış bu acı olayı, yazarının bakış açısıyla, ana hatlarıyla geniş okur kitlelerine, onların rahatça okuyup anlayabilecekleri bir dil ile anlatmaktır. Bu eserlerde karakter yaratma ve estetik üslûp çabası öncelikli amaç değildir. Belirtilen romanlar, bu anlamda hem “tarihî” hem de “popüler” roman özelliğini taşımaktadırlar.

¹⁴ Sadık Kemal Tural, *Zamanın Elinden Tutmak*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1982, s.223-227.

¹⁵ Şaban SAĞLIK, “İletişim Kavramı Açısından "Popüler Romanlar" ve "Estetik Romanlar"; *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Kasım 2004, Yıl:5, Sayı:57.

Romanlarda Vaka Kurgusu

İncelediğimiz romanlar, Kerbelâ Olayı'nı hazırlayan daha önceki şartlar da dikkate alınarak kaleme alınmıştır. Bu çalışma çerçevesinde incelenen romanlar, İslâm tarihinde yaşanmış bu çok önemli olayı konu almakla tarihî roman özelliği sergiler. Böyle tarihî nitelik taşıyan romanlar, yazarın estetik tercihleri doğrultusunda, mevcut tarihten farklı bir kurguya sahip olabilir. Romancı, tarihî gerçeğin çerçevesinde kalarak, estetik kaygıyı gözden kaçırmadan, gerekli müdahalelerde bulunarak eserini meydana getirir. Yazar, anlatımı daha ilginç ve hareketli kılabilmek için aşk, macera gibi unsurları kullanabilir.

İncelemeye konu olan Kerbelâ Olayı'nı anlatan romanlardaki vaka kurgusu, bu olayın yaşandığı tarihî gerçekliğe uygundur. Yazılış tarihi itibarıyla bu konuyu işleyen ilk roman, Ziya Şakir Soko'nun Kerbelâ Vakası adını taşır. Bu eser iki büyük bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm, Hz. Ali'yi şehit etmek için Kuttame ve İbni Mülcem'in plan yapmalarıyla başlar. Yazar, Kerbelâ faciasını hazırlayan sosyal, siyasal ve beşerî sebeplere dikkat çekerek bu konularda açıklamalar yapar. Bu bölüm, Hz. Hüseyin'in olan bitenden haberdar olmak için Kûfe'ye gönderdiği Müslim ve çocuklarının şehit edilmesiyle sona erer.

Romanın ikinci bölümü "İmam Hüseyin'in Mekke'den Kûfe'ye Azimetî" başlığı ile başlar. Bu bölümde Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye doğru giderken yazar bir vesile bulup çeşitli yerlerde İslâmiyet'in geleceğinde Türklerin önemli rol oynayacağını ifade eder. Ayrıca Peygamberin geldiği soy Hz. İsmail'e, Hz. İsmail'in soyu da Türklere dayandırılmaktadır. Bu görüşü vurgulayan yazar, ideolojik duruşu da ortaya koyar. Yazar, kendi düşüncelerini Hz. Hüseyin'in dilinden şöyle anlatır:

"Siz de bilirsiniz ki; (Emevî oğulları)nın bu saltanatları uzun sürmeyecektir. İslâm dininin mukadderatı, (Türklerin ve (İranlıların) hâkimiyetine intikal edecektir. Ceddîm (Resulü Ekrem) ; kaç kere Türkleri methü senâ etmiş ve müteadit defalar da:

Ümmetimin idaresi, sonunda Türklerin eline geçecektir.

Demiş, bizi istikbal hakkında ikaz etmiştir....." (s. 174)

"Damarlarında medenî (Hitit) neslinin asil kanları kaynayan ceddî Muhammed....."(s. 200)

"Ehli beytimi toplayı Türk illerine geçip gitmek istedim." (s.219)

Yazarlar, Arap, İran ve Türk edebiyatında kaleme alınmış olan ve bu olayı işleyen manzum-mensur eserlerden yararlanmışlar ve bunu eserlerinde ifade etmişlerdir. Selami Münir Yurdatap'ın "Kerbela Faciası" adlı romanını

buna örnek gösterebiliriz. Eserin dış kapağında “Tarihî Roman” ibaresi bulunmakta, eserin İslâm tarihlerinden yararlanılarak meydana getirildiği, “Bu eser birçok İslam tarihlerinden ve bilhassa meşhur ulemalardan Ebi İshak Elesfrani’nin Nûrulayn fi Meşhedil Hüseyin adlı eserinden istifade edilerek yazılmıştır.” ifadesiyle belirtilmektedir. Vakanın merkezine, Hz. Hüseyin’in ilk gençlik döneminden itibaren yaşadıklarını koyan yazar, eserin başında tarihsel zamanda hızlı atlamalar yaparak Muaviye’nin şahsiyetine kısaca yer verir. Asıl olaylar Muaviye sonrası geliştiği için bu döneme ait zaman boyutu ve olaylar vakanın merkezini oluşturur.

Murat Sertoğlu’nun “Kerbela” adlı eseri, diğer eserlerle karşılaştırıldığında, en hacimli olmak yanında, gerek kurgusu gerekse anlatımı yönünden daha farklı bir özellik gösterir. Bu eseri, anlatım ve tür özellikleri yönünden kendi içinde üç bölüme ayırmak mümkündür. Kitabın 5-34. sayfalar arasındaki bölüm, yazarın Kerbelâ Olaylarını anma törenlerini yerinde görmek için bu bölgeye yaptığı geziye ait izlenimlerinden meydana gelir ve gezi yazısı türünün özelliklerini gösterir. Sertoğlu’nun, Kerbelâ Olayı’nı ele alarak eserini roman tekniğini kullanarak anlatması otuz dördüncü sayfada başlar.

Bu bölümle birlikte yaşanan olaylar tarihî gerçeklere uygun olarak ve tahkiye üslûbuyla anlatılır. Vaka, Kerbelâ Olayı’nın baş aktörü olan ve facianın temellerini atan Muaviye’nin tanıtılması ile başlar. Bundan sonraki anlatılanlarda, yer yer geriye dönüşlerle Hz. Muhammed dönemine ait bilgilere ve gelişmelere de yer verilmiştir. Bu eserdeki tahkiyelemede dikkat çeken önemli bir unsur, Hz. Ali hakkındaki bilgi ve anlatımların diğerlerine göre çok daha fazla olmasıdır.

Diğer romanlarda vaka, Hz. Hüseyin’in şehit edilmesi ve esirlerin Şam’a gönderilmesiyle biterken, bu eserde bir farklılık olarak bu olay sonrasında Şam’da ve Yezid’in sarayında yaşananlara ait ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Ehl-i Beyt, Yezid’in izniyle Medine’ye geri dönmüş, Medineliler de Hz. Hüseyin’in hayatta kalan oğlu Zeynelabidin’in imamlığını kabul etmiştir.

Daha sonra da çeşitli rivayetlerden yararlanılarak Kerbelâ’da yaşanan trajik olayın dehşetini ve bu olayı hatırlayıp orada şehit olanlar için üzülenlerin durumunu bildiren anlatımla bu bölüm tamamlanır. Kitabın üçüncü bölümü olan 443-487. sayfalar arasındaki bilgiler, Kerbelâ’daki cinayete sebep olanların akıbeti hakkındaki rivayetler, mezhepler tarihi, Emevi ve Abbasi devletinin Türklere ve İranlılara zulümleri, İranlıların ve Türklerin İslâm inancını Hz. Ali çizgisinde yaşadıkları, Osmanlılar

döneminde devletin hem kendi içinde hem de bir Türk hanedanının kurduğu Safevi Devletiyle giriştiği Şîlik-Sünnîlik mücadelesi çerçevesindedir.

Murat Sertoğlu'nun eserindeki son bölümde, Abbasilerden sonra İslâm'ın Türkler ve İranlılar arasındaki yayılma ve yaşanma süreci ve sonrası hakkında anlattıkları, Osmanlı tarihine ve ideolojisine de ciddi bir eleştiridir. Sertoğlu, eserinin son kısmında şu bilgileri vermektedir: İslâm, İran'da ve Anadolu'da "Şii-Alevi" adını alan topluluklar tarafından Hz. Ali ve İslâm Peygamberinin yolu takip edilerek samimi biçimde yaşanmaktadır. Osmanlı döneminde bu dinî yaşayış özellikle Bektaşîlik tarikatı çerçevesinde hayat bulmuştur. Ancak bu durum, zaman içinde Osmanlı Devleti içinde bir çatışma ve ayrışmaya yol açmıştır.

Anadolu'yu fetheden ilk Türkler Hz. Ali çizgisindeki İslâm anlayışını benimsemişler, zaman içinde medreselerdeki Arap kültürünün tesiriyle yetişmiş olan ulemalar aracılığıyla ortaya bir mezhep ayrışması ortaya çıkmıştır. Halbuki II. Beyazıd kendi isteğiyle Bektaşî şeyhi Balım Sultan'ın himmetiyle dervişliğe bile kabul edilmiştir. Ama dine ait her şeyi Arap geleneğine göre yaşayacak şekilde yetiştirilen ulema, kendi dilleriyle Allah'ı zikreden Müslüman Türkleri aşağılamakta hatta onları kâfir olarak nitelemektedir. "Kızılbaşlık, Alevîlik, Bektaşîlik, Caferîlik"e mensup olanlar dinsizlikle suçlanmış, kendilerine asılsız iftiralarla bulunulmuştur. Bu açıklamalarıyla yazar, Alevîlik-Şîlik adlandırılmasıyla ortaya çıkmış olan inanç biçiminin Hz. Ali'nin imamlığına dayandığını ve İslâm'ın da özü ve gerçek şekli olduğunu iddia etmektedir.

Dâniş Remzi Korok'un "Kerbelâ Şehidleri" adlı eserinin başında, kitabın yayımcısının bir önsözü ile Osman Kemal Efendi'nin "Mersiye-i İmam-ı Hüseyin" başlıklı mersiyesi vardır. Böyle bir tutum, okuyucunun bu acı olayın yarattığı derin acıyı şiir aracılığıyla da yoğun biçimde yaşaması arzu edilmektedir.

Yazar, eserini yazma sebebini önsözde "Bunda günahkâr olanlar, Allah'dan cezâ ve sezâlarını göre dursunlar, biz bu işin asıl iç yüzünü açıklıyor ve okuyucularımıza bir ışık tutmağa çalışıyoruz. Bütün maksad ve meramımız, sadece bundan ibaret işte!" sözleriyle anlatır.

Selami Münir Yurdatap'ın "Kerbela Faciası" ve Dâniş Remzi Korok'un Kerbelâ Şehidleri romanlarında bazı farklılıklar vardır. Adı geçen romanlarda, Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye gönderdiği Müslim'den haber alamadığı ya da İbni Ziyad'ın bir tuzağı olarak kendisini Kûfe'ye çekecek olumlu haberler alarak yoluna devam ettiği, Kûfe'de olan bitenden gerçekte haberinin olmadığı anlatılmaktadır. Ziya Şakir Soko'nun "Kerbelâ Vakası"

adlı eserinde ise Hz. Hüseyin'in Ruz'dan ayrıldıktan sonra karşılaştığı bir yolcu, Kûfe'de olan biteni ve Müslim'in şehit edildiğini kendisine anlatmıştır. Hz. Hüseyin, bu bilgiye rağmen kendisini bekleyen tehlikeye doğru yürümekten vazgeçmemiştir.

Bekir Yıldız'ın "Ve Zalim Ve İnancı Ve Kerbelâ" adlı romanı estetik yönden güçlüdür. Vaka kurgusu yönünden diğer romanlarla büyük benzerlik taşıyan roman, Mülcem Muradi oğlu Abdurrahman'ın Hz. Ali'yi öldürme amacıyla Kûfe'ye gelmesiyle başlar. Hz. Hüseyin ve yanındakilerin şehit edilmesi, aileden kalan esirlerin Şam'a getirilmesi ile burada yaşananların anlatılmasıyla sona erer. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesine kadar meydana gelen olaylara ilişkin ayrıntılara da çok fazla yer verilmemiştir.

Bu romanda, Hz. Ali'nin şehit edilmesinin sebebi üzerinde fazla durulmaz. İbn-i Mülcem'in Hz. Ali'yi şehit etmesine sebep olan olaylar, insan gerçeğini yakalayan ve gösteren bir şekilde anlatılır. İbn-i Mülcem'in Hz. Ali'yi şehit etmesinin sebepleri ideolojik bir yaklaşımla değil, romancının karakter yaratma amacına bağlı olarak kişilerin vakada oynayacakları rollerin sebep ve sonuçlarını gösterecek şekilde anlatılmaktadır. Nehrivan Savaşında, Abdurrahman'ın ailesinden birçok kişi Hz. Ali'nin ordusu tarafından öldürülmüştür. Abdurrahman aynı zamanda Kûfe'de yaşayan genç, güzel ve dul bir kadın olan Kuttame ile evlenmek istemektedir. Kuttame, kocası da dâhil olmak üzere kendi ailesinden birçok kişiyi öldürten Hz. Ali'nin öldürülmesini bu evliliğin gerçekleşmesinin bir şartı olarak ortaya koyar. Abdurrahman'ın işlediği cinayetin sebebinin ideolojik olmaktan ziyade bireysel olduğu vurgulanmaktadır. Yazar, böylece sadece tarihsel süreci aktarmakla kalmamış, bu tarihsel süreçte aktif rol alan kişinin macerasının arka planını okuyucuya göstermek istemiştir.

Vaka kurgusu itibarıyla estetik romanın özelliklerini gösteren On Binlerin İhaneti, Kerbelâ Olayı'nın yaşandığı tarihî gerçeğe uygun olup, "roman zamanı" diğer romanlardan en dar olanıdır. Vaka, Kûfe'de yaşayan ve ileride Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'in ehl-i beyti yanında yer alacak şahsiyetlerin tanıtılması ile başlar. Mekân Kûfe olduğu ilk bölümde mekân tasvirleri, bu mekândaki kişilerin ruhlarında yaşadığı dönüşümleri ve Kûfe halkının özellikleriyle birlikte yapılmaktadır. Çünkü Kûfe'de geçmişte yaşanan acı tecrübeler ve Kûfe halkının bu yaşananlarda takındığı tavır, ileride yaşanacakların daha iyi anlaşılması için anahtar işlevini görmektedir. Aynı zamanda, Kûfe'de yaşanacak bu acı olayı yaşayan şahsiyetlerin psikolojilerinin ve geçirdikleri ruhsal değişimlerinin anlatılması romanın güçlü yönünü göstermektedir.

“On Binlerin İhaneti” romanın vaka akışı kendi içinde düzenli bir zaman akışına sahip olup geriye dönüşler görülmez. Olayların anlatımı yazar tarafından altı bölümde anlatılmış, bölüm geçişleri de belirginleştirilmiştir:

1. bölüm: Kûfe’nin sosyal ortamı, Muaviye’nin ölümüyle Kûfelilerin Hz. Hüseyin’i Kûfe’ye davet etmeleri ve Müslim’in Kûfe’ye gönderilmesi

2. bölüm: Müslim’in Kûfelilerin Hz. Hüseyin’e biatı için çalışması, Yezid’in İbn-i Ziyad’ı Kûfe’ye vali olarak göndermesi

3. bölüm: İbn-i Ziyad’ın Müslim’i ve onunla hareket edenleri şehit etmesi

4. bölüm: Hz. Hüseyin’in Kûfe’ye hareket etmesi, İbn-i Ziyad’ın da Hz. Hüseyin’in Kûfe’ye gelmemesi için üzerine ordu göndermesi, Ziyad’ın komutanı Hür’ün Hz. Hüseyin ve kervanını engellemek isterken onlardan etkilenmesi, geçireceği değişimi ruhunda yaşamaya başlaması.

5. bölüm: İbn-i Ziyad’ın Ömer’in kumanda ettiği ordunun Hz. Hüseyin’in yanında bulunanlarla karşı karşıya gelmesi ve savaş öncesinde Hz. Hüseyin’in karşısındakilerin İslâm’a aykırı hareket ettiklerini söylemesi, iki taraf arasında savaş öncesi sözlü sataşmaları ve güç gösterileri.

6. bölüm: Bu bölümde iki tarafın birbiriyle savaşması, Hz. Hüseyin tarafındakilerin her birinin gösterdiği kahramanlıkların anlatılması.

7. bölüm: Bu bölüm çok kısa olup Hz. Hüseyin’in şehit edilmesini anlatmaktadır.

“On Binlerin İhaneti” adlı romanda popüler roman olarak nitelendirilen eserlerden farklı olarak, Hz. Hüseyin’in ve çevresindekilerin savaşırken gösterdikleri kahramanlıklar ve şehit edilmeleri esnasında yaşananlar abartılı olarak anlatılmaz. Hz. Hüseyin’in yanında savaşan ve şehit olanların hemen hepsi isim isim zikredilmektedir. Bu isimlerin gösterdikleri kahramanlıklar ise aklın ve mantığın kabul ettiği çerçevededir. Hz. Hüseyin’in şehâdeti de çok ayrıntılı, duyguları ve öfkeleri kabartıcı biçimde anlatılmamıştır. Bu özelliğiyle diğer eserlerin hepsinden ayrılan bu romanda, savaştan sonraki gelişmelerden hiç bahsetmemiştir.

“Derin Yara Kerbelâ” adlı roman, “Mülcem, görevini başarmış olmanın mutluluğunu tadamadan yakalanmıştı.” ifadesiyle başlar. Eserde vaka, Hz. Ali’nin şehit edilmesiyle başlar. Romanda vaka kurgusu ve roman zamanı, incelenen diğer eserlerle aynı özelliği gösterir. Bu romanı diğer romanlardan farklı kılan özellik, yazarın zaman zaman romandaki değişik kahramanları aracı kılarak ya da doğrudan kendisini öne çıkararak sosyal, tarihsel ve ekonomik yapı ve işleyişe dair anlatımlarıdır. Bu anlatımlar, romanı zaman zaman bir tarih ya da sosyoloji eserine yaklaştırmaktadır.

Yazarın vakayı yürütürken konu hakkında açıklamalar yapması, bunun için bazen kronolojik vaka akışını keserek geriye dönümlere yer vermesi dikkat çeker. Romanda anlatımın tek yönlü olup yazar tarafından anlatılması, vakanın yürüyüşünü de ağırlaştırmaktadır. Hz. Ali'nin şehit edilmesinden Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi arasında geçen tarihî zamana ait olayların anlatıldığı "Derin Yara Kerbelâ"da olay örgüsü ayrıntılardan arındırılmıştır. Romanın vaka kurgusu ve anlatımı yönünden asıl farklılığı, romanın "Belalı Toprak Kerbelâ" başlıklı son bölümüdür. Bu bölümde anlatılan olaylar ve olayların anlatım tarzı, yazarın bu konuda yazılmış eserlerin bir ya da birkaçındaki olayları sadeleştirerek aynen aktarmak şeklindedir. Bu konuda yazılmış olan Fuzulî'nin Hadikatü's-Süeda adlı eserinin onuncu bölümünde¹⁶ anlatılanlar ve anlatım şekli ile bu romanda anlatılanlar arasındaki çok büyük benzerlikler bu düşünceyi güçlendirmektedir. Bunlara bir örnek şu şekilde verilebilir:

"Bu aşamada Hüseyin, muzaffer ordusunun saflarından çıkıp askerlerin komutanı Ömer'e şöyle seslendi: "Ey azgınlar! Bu diyara savaşmak için gelmedim. Kavgaya kendi isteğimle başlamadım. Aramızdaki fesat ateşi henüz alevlenmeden, henüz savaşa tutuşmamışken, ya bana engel olmayın Mekke'ye döneyim; ya da yolumu kapamayın da Yezid'le görüşmek üzere Şam'a gideyim." Bu sözlere komutan Ömer'den şu yanıt geldi: "Ey Hüseyin! Buradan kurtulamazsın. Şam'a gidersen, güzel dilinle Yezid'i aldatıp bize düşmanlık etmeyi sürdürürsün. Mekke'ye dönersen de fitne çıkarmak için çalışır, bir yolunu bulup bize yine eziyet edersin."¹⁷

Yukarıya romandan aldığımız kısım Hadikatü's-Süeda'da şu şekildedir:

"...Ey tayife-i tagiye, ben bu diyara harb için gelmemişem ve bu gavgaya kendü rayümle mürtekib olmamışam. Henüz aramızda âteş-i fesâd iştiâl bulmadın ve bu suret-i mukatele ve muharebe zâhir olmadın ya bana mâni olman yine Medineye müracaat ideyem, ya tarîkı mesdûd itmen Yezidle münazara kılmaga Şam'a gideyem." Cevab virdiler ki: "Ey Hüseyin, sana bu tehlikeden necat mümkün degül; zira eger Şam'a gitsen fesahat-i lisanla Yezid'e firib virüp halâs oldukda sermaye-i fesad olursen ve eger Medineye müracaat kılsan esbâb-ı fitne müheyyâ kılup her ne takdirle bizi bir dahı azaba salursen...."¹⁸

¹⁶ Hadikatü's-Süeda'nın 10. bölümü "*Hazret-i Hüseyinün Leşker-i Yezidle Muhaberesin Beyân İder ve Ol İki Fasıldur*" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Hz. Hüseyin'in yanındakilerin ve kendisinin Yezid'in ordusuna karşı verilen insan üstü mücadele anlatılmaktadır.

¹⁷ Fırat Dede, *a.g.e.*, s.115.

¹⁸ Fuzulî, *Hadikatü's Süeda*, s. 359.

Kerbela Olayı'nı anlatan romanlarda vaka, tarihî gerçekliğe uygun olup benzer özellikler taşımaktadır. Ancak özellikle "popüler roman" olarak nitelendirilen romanlarda, Hz. Hüseyin ve yanındakilerin İbn-i Ziyad'ın ordusuyla yaptığı savaşın şiddetini göstermek ve gösterilen kahramanlıkları yüceltmek için aklın sınırlarını zorlayan savaş sahneleri anlatılır. Bundaki amaç, Hz. Hüseyin ve yanındakilerin uğradıkları zulmün derecesini daha açık bir şekilde göstermektir. Ancak sebep her ne olursa olsun, çağdaş roman anlayışında, romancının aklın ve gerçeğin sınırlarının ötesine geçen böyle anlatımlara eserinde yer vermesi kabul edilir değildir.

Romanlarda vakanın yürütülmesi için şahısların varlığı vazgeçilmez unsurlardandır. Şahısların kurgulanması, romanın ve romancının başarısını da belirleyen etkenlerdendir. Kişilerin kurgulanmasında, "estetik roman"larda, kişilerin psikolojik yönlerinin çözülmesi öncelik taşırken "popüler roman"larda ise, kişilerin tutkuları öne çıkarılır. Bu tutkular, söz konusu kişileri "eyleme" yöneltir. Eylem başlayınca da, roman hareket ve macera ile dolar. Bu tip romanlardaki kişiler, romandaki önem sırasına göre, birinci derecedeki (işlevsel) roman kişileri, ikinci derecedeki (yardımcı) roman kişileri ve üçüncü derecedeki (görevli) veya figüran düzeyindeki roman kişileri olmak üzere üç şekilde yer alır.¹⁹

Kerbela Olayı'nı işleyen romanlarda şahısların sayısı, tarihî romanlara has bir özellik olarak oldukça fazladır. Sadece Hz. Hüseyin ile Yezid'in ordusu arasındaki savaşta ismi zikredilen şahsiyetlerin isimleri ve sayıları bile bunu göstermeye yeterlidir. Bu romanların hemen hepsinde çatışma unsurunu meydana getiren birinci derecedeki şahsiyetler Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin; Muaviye, İbn-i Ziyad ve Yezid'dir. Kerbelâ Olayı'nı hazırlayan önceki tarihî süreçlerde Hz. Ali, Kerbelâ'da yaşanan faciada da Hz. Hüseyin birer kurban figürüdür. Devir ve yaşanan çatışma ortamı dikkate alındığında, bu iki şahsiyetin karşısına, inananların arasına fitne ve nifak sokan şahsiyetler olarak Muaviye ve oğlu Yezid çıkarılmıştır.

Romanlardaki olumlu kişilerin tarihî kişiliklerinin dışında dinî kişiliklerinin de olması sebebiyle, yazarlar, bu kahramanlar üzerindeki tasarruflarında sınırlı hareket etmek zorunda kalmışlardır. Bu sebeple, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin gibi İslâm'a ve tarihe mal olmuş isimler, ideal şahsiyetler olarak kurgulanmışlardır. Diğer taraftan, roman yazarının olumsuz kişilik özelliklerine sahip olan kahramanları yaratırken onları daha özgür biçimde kurguladığı dikkat çeker. Özellikle Muaviye, Yezid, İbn-i Ziyad, Mervan ve İbn-i Mülcem gibi şahsiyetlerin anlatımında bu özelliği görmek mümkündür.

¹⁹ Şaban Sağlık, a.g.m.

Popüler nitelik taşıyan romanlarda yer alan kahramanlar, kişilik özellikleri yönünden siyah-beyaz derecesinde kesin bir ayrıma tâbi tutulmuşlardır. Kahramanların kişilik özelliklerinde olumludan olumsuzya ya da tam tersi yönde bir gelişmeye pek rastlanmaz. Vakada, roman kahramanlarının şahsiyetlerinin oluşmasını ve değişmesini kahramanların iç yaşantıları değil, içinde yaşanan toplum ve zamandır. Romanlarda, kişilerin ruh hallerinde ve davranışlarında roman boyunca genellikle değişim ve gelişim gözlenmez. Estetik yönden daha nitelikli olan *Ve Zalim Ve İnancı Ve Kerbelâ ile On Binlerin İhaneti* romanlarında bu durum farklıdır. Bu romanlarda, yazarlar, roman kişilerinin psikolojik yönden değişimlerini hazırlayan şartları ve onların değişimine yol açan iç çatışmaları önceden okuyucuya gösterir. Örnek olarak *On Binlerin İhaneti* romanında yazar, Yezid'in komutanlarından olan Hür'ün Hz. Hüseyin'in saflarına katılmak için iç dünyasında yaşadığı çatışmayı ve değişimi okuyucuya adım adım göstermiştir. Diğer romanlarda ise bu saf değiştirme çok çabuk bir şekilde ve sebep-sonuç ilişkisi gözetilmeden anlatılmıştır.

Bu çalışma çerçevesinde incelenen romanlarda yazarlar, anlatım tekniği olarak destandan romana intikal etmiş olan bir yöntem olan “tanrısal bakış açısı”nı tercih etmişlerdir. Bunun sebebi, anlatılan olayın tarihte olup bitmiş olması ve eserin edebî gücü çerçevesinde yazar tarafından metne birtakım müdahalelere de izin verilmesi gösterilebilir. Bu yöntem, yazara her şeyi bilme, görme, sezme, geçmişten ve gelecekte haber verme imkânını tanır.²⁰

Eserlerde olayların anlatımına yer yer yazarlarının bakışını yansıtan anlatımlara da rastlanır. Örnek olarak *Kerbelâ Şehidleri* adlı romanda yazar, olayları tarihî gerçeklere uygun olarak naklederken zaman zaman anlattıklarına şahsi duyguları da yansıtmaktadır:

“ Hele Irak’a,Kûfe’ye, sonra da Hicaz’a seçip gönderdiği “Ziyad babasının oğlu” diye anılan piç bir valisi vardı ki Muaviyenin,.....” (s. 13)

“İşte, bu başkalarının sırtından geçinmeye alışmış değersiz ve kıymetsiz kişilerin bütün korku ve kayguları buydu hep. Bulundukları işler, gûya idare ettikleri ödevler, kendilerinin asıl hak ettikleri yerler olmadığını bildikleri için korkuyorlardı durumlarından.....” (s. 14)

Anlatım özellikleri yönünden Murat Sertoğlu'nun *Kerbelâ* adlı eseri incelediğimiz diğer eserlerden çok farklı özellikler sahiptir. Bu eser öncelikle sahip olduğu unsurlarla roman türünün bütün özelliklerini taşımaz. Eserin başlarında anlatılanlar, bir geziye ait izlenimlerin anlatımıyla karşılaşır: “Şimdi kalabalığı yararak İmam Hüseyin camiinden ayrılıyor, yüz metre

²⁰ Mehmet Tekin, “Bir Kurgu Sorunu Olarak Bakış Açısı”, *Hece*, nu. 65/66/67, s.167.

kadar ötede bulunan Hazreti Abbas camiine doğru ilerlemeğe gayret ediyoruz. İki camiin tam orta yerinde bir meydanlık var. Burada da bayraklar sallanıyor. Ve davul sesleri ile beraber boru sesleri de aksediyor.”²¹

Anlatımda, yazarlar bu tarihî olayı daha önceden işlemiş tarihlerden, manzum-mensur eserlerden bazen isim de vererek faydalanmışlardır. Bu durum, özellikle “popüler roman” çerçevesinde değerlendirdiğimiz eserlerde daha belirgindir. Bütün eserlerde hâkim anlatıcı yazar olup bu anlatımda başta diyaloglar olmak üzere değişik anlatım tekniklerine de yer verilmiştir. Okuyucu, roman kişilerinin duygu ve düşüncelerinin değişiminde etkili olan unsurları yine yazarın bakışı ve anlatımıyla öğrenir.

Eserlerde, çeşitli şahsiyetlerden rivayetler, şairlerin ve mutasavvıfların eserlerinden sadeleştirilerek yapılan alıntılar da dikkati çeker. Derin Yara Kerbelâ adlı romanın son bölümünde, her paragrafta “rivayet olunur ki” ifadesi bunun belirgin örneğidir. Romanlarda özellikle dinî kimliği ağır basan kişilerin konuşmalarında âyetlerden örnekler verilmektedir. On Binlerin İhaneti adlı romanda da “İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn” âyeti, ölümün hükmünü gösterdiği birçok yerde tekrarlanmaktadır. Dâniş Remzi Korok’un Kerbelâ Şehidleri adlı eserinde de Kerbelâ Olayı hakkında Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde verilmiş örneklere rastlanmaktadır. Bunlar, anlatılan vakanın etkisini güçlendirmek ve daha iyi ifade edebilmek için tercih edilmiştir. Ayrıca Hz. Muhammed’in sözleri, hutbeleri, Hz. Ali ve eserde adı geçen diğer büyük şahsiyetlerin mektupları, hutbeleri de “montaj tekniği” olarak kullanılmıştır.

Sonuç:

Kerbelâ Olayı, önce Arap daha sonra da Fars ve Türk edebiyatında şairler tarafından ele alınmış, bu konuda manzum-mensur birçok eser kaleme alınmıştır. Bu olay, Cumhuriyet döneminde Türk romanına da konu olmuştur. Özellikle “popüler roman”lar kaleme alan yazarların kaleminden çıkmış romanların çoğunda, öncelikli amaç estetik yönden güçlü bir roman yazmak değildir. İslâm dünyasında büyük bir acıya sebep olan bu trajediyi, Türk okuyucusuna onun anlayacağı ve zevk alarak okuyabileceği bir tarzda sunmaktır. Bunun için yazarlar, tarihî gerçeklikten ayrılmadan ve Kerbelâ Olayı’nın sebep-sonuç ilişkisini de göz önünde tutarak bu olayı anlatma yoluna gitmişlerdir. Türk edebiyatındaki halk hikâyeciliği geleneği bu anlamda önemli bir yol gösterici olmuştur.

²¹ Murat Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 13.

Kerbelâ Faciası, bir trajedi olmak yanında İslâm tarihi içinde keskin ayrışmaların ve ideolojik oluşumların da somutlaşmasına sebep olmuştur. Bütün romanlarda, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Hz. Ali'nin ve ailesinin gerçek manada hak ettiği itibar sevgiyi göremediği, ihanetlere uğradığı gösterilmektedir. Romanların bazısında yazarın bakış açısına bağlı olarak bu çatışma ve ayrışmanın sebepleri, zaman zaman tarihe yapılan geri dönüşlerle ve bu konuda sorumlu ya da etkili olan tarihî şahsiyetlerin tanıtılmasıyla gösterilmiştir.

İncelenen romanların hepsinin roman tekniği yönünden çağdaş romanın niteliklerini taşıdığını söylemek mümkün değildir. Bunun sebebi, eserlerin yazılış amacı ve onu kaleme alanların sanatçı kişiliklerinden hareketle açıklanabilir. Romanların içinde estetik yönden güçlü olan ve modern romanın teknik özelliklerini taşıyan roman olarak Bekir Yıldız'ın *Ve Zalim Ve İnlanmış Ve Kerbela* ve Mehmet Yavuz Arıtürk'ün *On Binlerin İhaneti* adlı romanlarını gösterebiliriz. Diğer eserler, daha çok tahkiyeli anlatıma dayanmaları, tarihte yaşanmış bir olaydan hareketle kaleme alınmaları yönlerinden roman özelliğini taşımaktadır. Bunları da "Tarihî-popüler roman" çerçevesinde değerlendirmek mümkündür.

Romanlardaki şahıs kadrosu çok geniş olup bu kişiler aynı zaman da tarihî gerçekliğe de sahiptir. Şahıs kadrosunun geniş tutulması, yazarların asıl önemi karakter oluşturmaya değil tahkiyeye ve olayı nakletmeye öncelik verdiğini göstermektedir. Bu durum, eserlerin estetik yönünü zayıflatan bir unsur olarak düşünülebilir. Roman yazarları, roman kahramanları he ne kadar tarihî gerçekliğe sahip olsalar da onları yeniden kurgulama eğiliminde olmadıkları görülür. Bunda, bu olayın tarihte yaşanmış gerçek bir olay olmansının yanında, kişilerin dinî yönden çok güçlü kimlikler oluşunun da etkisi olsa gerektir.

Romanlar, anlatım tekniği yönünden modern romanda görülen değişik anlatım tekniklerine sahip değildir. Daha çok "tanrısal bakış açısı" diye de nitelendirilen "hâkim bakış açısı"yla vakanın anlatıldığı görülür. Vakanın anlatımında daha önce bu konuda yazılmış olan eserlerden yararlanılmış, bu yararlanma bazen somut örneklerle takip edilecek düzeyde olmuştur. Tarihte ve edebiyatta çok meşhur olan konunun anlatımında bu durum kabul edilebilir. Ancak anlatımda bu etkilenmenin nakil şekline dönüşmesi, eserin değerini de düşürmektedir. Olumlu ve olumsuz kahramanların maceralarının anlatılmasında insan aklını zorlayan olay ve durumların varlığı da dikkat çeker. Özellikle Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da Yezid'in askerleriyle çarpışırken yaşananları insanın aklının alması mümkün değildir.

Kerbelâ Vakası, Cumhuriyet dönemi Türk romanında çok geniş biçimde ele alınıp işlenmemiştir. Ancak bu çalışmaya esas olan ve roman çerçevesinde değerlendirilen eserler, yazarlarımızın bu konuya tamamen kayıtsız olmadıklarını göstermiştir. Sanat gücü yönünden güçlü yazarlarımızın bu konuya rağbet etmedikleri anlaşılmaktadır. Konunun ve kahramanların dinî bakımdan hassasiyet göstermesi, romancıları bu konuyu ele alma noktasında isteksizliğe sevk etmiş olabilir. Buna rağmen, Cumhuriyet öncesi Türk edebiyatında yoğun biçimde işlenen Kerbelâ Vakası, Cumhuriyet döneminde Türk romancısı için de bir kaynak olma özelliğini göstermiştir.